

1.7 Frederiksstaden

København som hovedstad: Enevældens symmetriske idealby.

Beskrivelse af kulturmiljøet

Kulturmiljøet omfatter størstedelen af den planlagte bydel Frederiksstaden med Amalienborg Slot og Frederiks Kirke (Marmorkirken).

Begrundelse

Frederiksstaden er et højdepunkt i europæisk 1700-tals-byplanlægning og arkitektur, som kan måle sig med planlagte idealbyer i andre europæiske byer i kraft af kvarterets integritet og helstøbte arkitektoniske udtryk. Kulturmiljøet fortæller om den første større udbygning af København udenfor middelalderbyen.

Enevældens idealby

Frederiksstaden er anlagt som et symmetrisk, aksialt anlæg efter tidens idealer uden forbindelse til den eksisterende by, men som et modsvar til dennes slyngede, smalle gadeforløb. Det centrale arkitektoniske motiv udformet af hofbygmester Nicolai Eigtved er tværaksen langs Frederiksgade, som udgør et symbol for enevældens statsideal: Kongen (rytterstatuen), som er omgivet af den loyale adel (de fire palæer), der får sin magt fra Gud (Marmorkirken, som rytterstatuen rider mod).

Frederiksstadens udvikling

Bydelen blev planlagt og anlagt fra 1749 i anledning af 300-års jubilæet for det oldenborgske kongehus året før. Anlæggelsen af kvarteret skete ved, at Kongen overdrog området til Københavns Magistrat, som derefter forærede grunde til velhavende og adelige bygherrer. Bydelen blev planlagt som et mondænt kvarter med patricierejendomme og palæer, og det blev især hoffets embedsmænd og adelen, der kom til at dominere bydelen. Efter Christiansborgs brand i 1794 overtog kongefamilien Amalienborg, der derved blev den kongelige residens. Marmorkirken er enestående i dansk kirkearkitektur og dens langvarige byggeproces er i sig selv en historie om byens udvikling under skiftende historiske vilkår.

Bærende bevaringsværdier

- Byplanens retvinklede struktur, der udgør en samlet helhed af veldefinerede gaderum.
- Tværaksen fra Marmorkirken til havnen og de markante bygninger som indrammer denne: Frederiks Kirke (Marmorkirken), Bernstorffs Palæ og Dehns Palæ samt Amalienborg Slot med de fire palæer og den ottekantede slotsplads med mønstrede belægninger og rytterstatuen af Frederik V.
- Områdets arkitektoniske helhedspræg med klassisk proportionerede bygningsfacader og markante enkeltbygninger og palæer, herunder Odd Fellow palæet, Lindencrones palæ, Det Gule Palæ, Sankt Ansgar Kirke, Det Kirurgiske Akademi, Det Classenske Bibliotek med flere.
- Det Kongelige Frederiks Hospital som samlet bygningsanlæg med have.
- Bydelens baggårde med en variation af grønne gårdrum og tætte områder med baghuse og sidehuse.

Sårbarhed

Kulturmiljøet er sårbart overfor nybyggeri, om- og tilbygninger og facadeændringer, som ikke er tilpasset bebyggelsens klassisk proportionerede facader og arkitektoniske helhedspræg. Byrum, belægninger, grønne arealer mv. er sårbare over for forandringer, herunder utilpassede tilføjelser af byrumsinventar, skiltning og beplantning, der bryder med kvarterets formelle udtryk.

Nuværende sikring

- Mange bygninger og anlæg er fredede.
- Yderligere en række bygninger er udpeget som bevaringsværdige i kommuneplanen.

- Et mindre område ved Sankt Annæ Plads og Amaliegade er omfattet af en lokalplan, der udpeger bevaringsværdige bygninger.
- Frederiksstaden er optaget på den danske tentativliste til Unescos verdensarvsliste.

Udviklingsmuligheder

Kulturmiljøet er tæt bebygget, og der er begrænsede udviklingsmuligheder. Der er et potentiale for at skabe bedre sammenhæng i området ved at arbejde efter en samlet plan for belægninger og byrumsinventar. Der bør i planlægningen gøres en indsats for at bibeholde passager, gårdrum, haver mv. og eventuelt gøre dem mere tilgængelige og synlige for offentligheden.

